

Ismerd meg a jogaidat!

A legfontosabb jogi tudnivalók
a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű,
queer és interszex emberek számára





Kiadja a Háttér Társaság, 2024. december

ISBN 978-615-5707-48-3 (nyomtatott változat)

ISBN 978-615-5707-49-0 (elektronikus változat)

További példányok megrendelhetők a Háttér Társaság címén.

Telefon: (1) 238 0046 · Email: hatter@hatter.hu

Jelen kiadvány a 2024. augusztus 31-én került lezárásra, tartalma nem minősül jogi tanácsadásnak. A Háttér Társaság nem vállal felelősséget azért, hogy a kiadványban képviselt álláspontot a hatóságok vagy a bíróságok elfogadják. A Háttér Társaság továbbá nem vállal felelősséget a kiadványban szereplő külső honlapok tartalmáért sem.

Az első kiadás a Progress közösségi foglalkoztatási és társadalmi szolidaritási program (2007-2013) támogatásával, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium megbízásából 2009-ben készült. A frissített változatok elkészítését a Nyílt Társadalom Alapítványok, az EGT/Norvég Civil Támogatási Alap és a Német Szövetségi Köztársaság Külügyminisztériuma támogatta.



Szövetségi Külügyminisztérium



Human Rights

Tartalom

Tartalom ... 3

Előszó ... 5

Szexuális kapcsolat ... 7

Előbújás ... 11

Partnerkapcsolat ... 17

Párkapcsolati konfliktusok ... 35

Gyermekvállalás ... 43

Bevándorlás, menedékjog ... 55

Gyűlölet-bűncselekmények és gyűlöletbeszéd ... 73

Nem- és névváltoztatás (tranzíció) ... 79

Interszex személyek ... 83

HIV/STI ... 87





Előszó

A Háttér Társaság 2009 óta rendszeresen tart jogtudatosság-növelő tréningeket a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszex (LMBTQI) közösség tagjai számára. A képzések célja, hogy fejlesszük a résztvevők sikeres társadalmi integrációhoz, eredményes érdekérvényesítéshez szükséges képességeit, illetve hogy megismertessük őket az LMBTQI emberek életét alapvetően befolyásoló jogszabályokkal és a jogérvényesítési csatornákkal.

E kiadvány a képzések során érintett jogterületek rövid, közérthető összefoglalóját mutatja be, illetve tartalmazza a különböző jogterülettel foglalkozó állami szervek és civil szervezetek elérhetőségeit.

Bízunk benne, hogy kiadványunk nemcsak a képzés résztvevői, de a szélesebb LMBTQI közösség számára is hasznos útmutatóul szolgál a gyakran átláthatatlanul bonyolultnak tűnő jogszabályok útvesztőjében.

A jogszabályok csak akkor érnek valamit, ha használjuk is őket.

Ismerd meg a jogaidat, és élj velük!



Szexuális kapcsolat

Beleegyezési korhatár

A magyar törvények 1962 óta nem büntetik az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatot. Az Alkotmánybíróság 2002-ben hozott döntése óta a Büntető Törvénykönyv (Btk.) **azonos beleegyezési korhatárt ír elő az azonos és különeműek közötti szexuális kapcsolatra**. Aki 12 év alatti személlyel létesít szexuális kapcsolatot, szexuális erőszakot követ el. Az a 18. életévét betöltött személy, aki 14 év alatti személlyel létesít szexuális kapcsolatot, szexuális visszaélést követ el. Az új Btk. (2013 óta) már nem bünteti azt a szexuális kapcsolatot, amely egy 14 és 18 év közötti és egy 12 és 14 év közötti személy között jön létre. A cselekmény megítélésében nincs jelentősége annak, hogy a felek milyen neműek és ki kezdeményezte a szexuális kapcsolatot.

Pornográf felvételek

Szemben a 14. életévnél meghúzott beleegyezési korhatárral, a Btk. gyermekpornográfiaként bünteti a pornográf felvétel készítését 18. életévét be nem töltött személyről, annak átadását, hozzáférhetővé tételét, megszerzését vagy tartását. Ha tehát valaki 18 év alatti párjáról meztelen képet készít, vagy más (pl. maga az érintett) által készített képet telefonján, számítógépén megkap, tárol vagy továbbít, **bűncselekményt követ el**.

Szexuális erőszak

A korábbi Btk.-ban szereplő nemi erőszak és szemérem elleni erőszak kifejezéseket az új Btk. megszüntette, és szexuális kényszerítés, illetve szexuális erőszak néven bünteti az egyik fél beleegyezése nélküli szexuális cselekményeket. Fontos megjegyezni, hogy nemcsak a kifejezett ellenállás, de pl. a védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapot (pl. alkoholos vagy drogos befolyásoltság, mély álom) esetén is **bűncselekményt valósít meg** az elkövető. A bűncselekmény bármely szexuális tevékenységgel (vaginális vagy anális behatolás, orális szex stb.) megvalósítható.

Szex nyilvános helyen

A nyilvános helyen (parkban, nyilvános vécében, stb.) folytatott szexuális tevékenységet a büntetőjog ugyan nem üldözi, de a közérkölcsmegsértése néven **szabálysértésnek minősül**, és 6.500-200.000 Ft közötti pénzbírsággal sújtható.

Szervezetek:



**NANE segélyvonal nők és gyerekek elleni erőszak
áldozatainak és segítőiknek:**

<https://nane.hu/egyesuletunk/segelyvonalunk/>

Áldozatsegítő Szolgálat:

<https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/aldozatsegito-szolgalat>



Áldozatsegítő Központok:

<https://vansegitseg.im.gov.hu>







Előbújás

A diszkriminációt gyakran elszenvedő más csoportokhoz képest az LGBTQI emberek pozíciója sajátos, mivel szemben az etnikai, faji hovatartozás vagy nem alapján képzett csoportokkal a szexuális irányultság és a nemi identitás kívülről nem mindig látható; a diszkriminációs helyzeteket az érintettek egy része mindaddig elkerülheti, amíg e tulajdonságát nem vállalja fel. Egyre többen vannak azonban azok, akik mindezek ellenére felvállalják szexuális irányultságukat és/vagy a nemi identitásukat nemcsak a család és a barátok, de a munkatársak, iskolatársak előtt is, illetve nyíltan mutatkoznak partnerükkel az utcán, éttermekben vagy szórakozóhelyeken. Számos olyan jogszabály van, amely ilyen helyzetekben védi az LGBTQI embereket.

A család

Az LGBTQI embereknek sokszor kell azzal szembesülniük, hogy előbújásuk után megromlik a kapcsolatuk a szüleikkel, családjukkal. Az elfogadást a szülőkre kényszeríteni nem lehet, de a gyermek többségtől eltérő szexuális irányultsága vagy nemi identitása **nem menti fel őket a szülői kötelezettségeik alól.**

A szülő **köteles eltartani** kiskorú gyermekét, biztosítania kell számára a fejlődéséhez szükséges életkörülményeket: nem teheti ki az utcára, megfelelő ételmezést és ruházkodást kell számára biztosítania. Ugyanez a kötelezettség a tanulmányait folytató nagykorú gyermekkel szemben is fennáll. Bár a szülő mentesül a kötelezettség alól, ha gyermeke arra érdemtelenné válik (pl. a szülővel kellő indok nélkül nem tart kapcsolatot), a gyermek szexuális irányultsága vagy nemi identitása az érdemtelenséget nem alapozza meg.

Ugyanígy az **örökösödésből** sem lehet a gyermeket kitagadni arra hivatkozva, hogy szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatt az öröklésre érdemtelenné vált. A szülő ugyan dönthet úgy, hogy nem gyermekét nevezi meg örökösnek, de a kötelelő rész (a gyermeket a törvény szerint megillető örökség harmada) ebben az esetben is jár.

A családdal való konfliktus néha szélsőséges formát ölt, és akár a tettlegességig fajulhat. A társadalmi hagyományok ellenére a törvények a **gyermek, fiatalok bántalmazásának minden formáját szigorúan tiltják**, legyen szó fizikai vagy lelki terrorról.

Adatvédelem

Az EU adatvédelmi rendelete a szexuális életre, szexuális irányultságra és az egészségi állapotra (transzszexualizmus, nemi inkongruencia diagnózis, nemi megerősítő műtétek, HIV-státusz, interszex állapotok)

vonatkozó **adatokat különleges adatnak** tekinti, amely csak abban az esetben kezelhető, ha az érintett ahhoz írásban hozzájárult, vagy az adatkezelést törvény rendeli el. Az iskola, munkahely, egészségügyi intézmény, bank vagy más szolgáltató a szexuális irányultságra, szexuális életre külön jogszabályi felhatalmazás nélkül nem kérdezhet rá. Ha az érintett az információt valamiért mégis közli, az adatot akkor sem lehet nyilvántartani, csak ha az érintett magához a nyilvántartáshoz kifejezetten hozzájárult.

A hivatalos nem- és névváltoztatást követően (erre jelenleg nincs lehetőség, de korábban volt, ld. a *Nem- és névváltoztatás (tranzíció)* c. fejezetben) a transznemű emberek nem kötelesek felfedni születéskori nemüket, transz státuszukat. A korábban keletkezett iratokban (pl. munkaszerződés, egészségügyi dokumentáció stb.) a korábbi nevet és nemet nem lehet törölni, de megfelelő eszközökkel kell biztosítani, hogy ezekhez az iratokhoz illetéktelenek ne férjenek hozzá. Ha hivatalos nem- és névváltoztatás nélkül egy transz ember szeretné, hogy az iskolában, munkahelyen vagy valamilyen szolgáltatónál választott nevén szólítsák, akkor az intézmény nyilvántarthatja az érintett transz státuszát (hivatalos és választott nevét, illetve nemét), de megfelelő eszközökkel kell biztosítania, hogy a hivatalos névhez és nemhez illetéktelenek ne férjenek hozzá.

Függetlenül attól, hogy hogyan jutottak hozzá (magától az érintettől

vagy mástól), a szexuális irányultságra, nemi identitásra vagy egészségi állapotra vonatkozó adatot nyilvánosságra hozni, médiában, közösségi oldalakon megjelentetni csak az érintett hozzájárulásával lehet. Ezen szabályok megsértése a **magántitok megsértésének vétségét vagy személyes adattal visszaélés bűncselekményét** valósítja meg, illetve ismert elkövető esetén lehetőség van személyiségi jogi pert indítani, és kártérítést, vagy a pénzben nem kifejezhető sérelmet orvosló sérelemdíjat követelni.

Becsületsértés

Még ha valaki nyilvánosan vállalja is szexuális irányultságát vagy nemi identitását, akkor sem lehet róla a becsületét vagy méltóságát kirívóan sértő módon beszélni. Ha például valaki egy nyíltan LMBTQI személyre a „beteg”, „buzi”, „farturkász”, „nyaller” vagy egyéb hasonlóan sértő kifejezéseket használ, **személyiségi jogi per** indítható ellene, és kártérítés, illetve sérelemdíj követelhető (egy magánbeszélgetésben elhangzó ilyen kijelentés esetében természetesen a kár nehezen igazolható, így nem érdemes pert indítani). Ha a megnyilvánulás nagy nyilvánosság előtt hangzik el, büntetőper is indítható **becsületsértés** címén.

További olvasnivalók:



Ügyleírások a Kormányzati portálon:

<https://magyarország.hu> » Család » Elhalálozás » Végintézkedésre vonatkozó szabályok

Szervezetek:

Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság:

<http://www.naih.hu/>



Rendőrség:

<http://www.police.hu/>





Partnerkapcsolat

2009. július 1. óta az azonos nemű párok a házassághoz nagyban hasonlító **bejegyzett élettársi kapcsolatot létesíthetnek**. Emellett 1996 óta a törvény az együtt élő azonos nemű párokat élettársként ismeri el, 2010. január 1. óta pedig az élettársak (nemüktől függetlenül) **kérhetik élettársi kapcsolatuk nyilvántartásba vételét**.

Házasság

A 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény és a Ptk. szerint is házasságot csak **egy férfi és egy nő** köthet. A nemüket (korábban) hivatalosan megváltoztató transznemű személyek új nemük szerint köthetnek házasságot. Mivel a törvények az azonos nemű párok számára a házasságot nem teszik lehetővé, a házasság létesítésének és felbontásának, valamint az azzal járó jogoknak és kötelezettségeknek az ismertetésére részletesen nem térünk ki. A házasságra és a bejegyzett élettársi kapcsolatra vonatkozó szabályok néhány eltéréstől eltekintve azonosak, így a bejegyzett élettársi kapcsolat kapcsán alább leírt információk a házasságra is igazak.

Bejegyzett élettársi kapcsolat

A bejegyzett élettársi kapcsolat intézményét a 2009. évi XXIX. törvény

vezette be. Már 2007-ben volt egy kísérlet az intézmény bevezetésére, de azt az Alkotmánybíróság arra hivatkozva, hogy az mind azonos, mind különemű párok számára lehetővé tette volna a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítését, alkotmányellenesnek minősítette. Az Alkotmánybíróság ugyanezen döntésében kimondta, hogy egy házassághoz hasonló családjogi intézmény bevezetése az azonos nemű párok számára az Alkotmányból levezethető jogalkotói kötelezettség. Az új Polgári Törvénykönyv (Ptk.) 2013-as parlamenti vitája során ugyan a bejegyzett élettársi kapcsolatra vonatkozó utalások nagy részét törölték a Ptk.-ból, ez a külön törvény létét azonban nem érintette, így a bejegyzett élettársak jogai változatlanok.

A törvény szerint bejegyzett élettársi kapcsolatot (bék.) csak **azonos nemű személyek** (két férfi vagy két nő) köthetnek. A bék. szabályozásának logikája, hogy ha a törvény nem ír elő kifejezetten eltérést, akkor a házasságra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Így tehát a bék. érvényességére, létesítésére, megszűnésére is a házasság szabályait kell alkalmazni. A bék. létesítése ugyanúgy anyakönyvvezető előtt zajlik, tanúk jelenlétében, ünnepélyes formában.

A később felsorolt különbségek kivételével a **bejegyzett élettársak jogai és kötelezettségei is megegyeznek a házastársakéval**. A legfontosabb jogkövetkezmények az alábbiak:

- a bék. a felek között vagyonszövetséget keletkeztet;

- a bejegyzett élettárs a bék. felbontása után jogosult tartásdíjra és lakáshasználatra;
- a bejegyzett élettárs végrendelet hiányában törvényes örökös, illetve végrendeleti öröklés esetén jogosult a kötelesrésze;
- a bejegyzett élettárs az együttélés hosszától függetlenül jogosult özvegyi nyugdíjra;
- a bejegyzett élettárs a beutazás és tartózkodás során családtag-nak minősül;
- a bejegyzett élettársakat megilletik mindazok az adó-, szociális, munkajogi, állampolgársági, stb. kedvezmények, amelyek a házastársakat is.

A fent említett ún. **általános utalószabály** miatt tehát lényegtelen, hogy egy meglévő vagy a jövőben születendő jogszabály szövege említ-e kifejezetten a bejegyzett élettársat: ha a jogszabály a házastársakról beszél, akkor azt a szabályt a bejegyzett élettársakra is alkalmazni kell.

A bejegyzett élettársi kapcsolat egyik leglényegesebb eleme a **vagyonközösség**. Ennek lényege, hogy a bék. ideje alatt szerzett tulajdon közös tulajdon: mindegy, hogy kinek a nevében van a lakás, ki kötötte az autó adásvételi szerződését, vagy ki fizetett érte, a bejegyzett élettársak közös tulajdonosok. Ennek jelentősége, hogy a közös tulajdonról csak közösen rendelkezhetnek (csak együtt adhatják el, terhelhetik meg záloghitellel, stb.), és válás esetén a feleket egyenlő arányban illeti meg

a közös vagyon. Szintén fontos a **tartási kötelezettség**, vagyis hogy a bejegyzett élettársnak a kapcsolat fennállása alatt, illetve utána is kötelessége partnere megélhetését biztosítani. Ha a törvény által előírt vagyonközösségtől a felek el szeretnének térni, erre van lehetőség **vagyonjogi szerződés** kötésével. Az ilyen vagyonjogi szerződésben a törvény rendelkezéseitől eltérően határozhatják meg, hogy mely vagyon kerül a közös, illetőleg a különvagyonba.

Az **öröklés** kapcsán fontos megjegyezni, hogy a 2014-ben hatályba lépett új Ptk. jelentősen átalakította a törvényes öröklés rendjét: leszármazó és végrendelet nélkül a bejegyzett élettárs már nem a teljes vagyont örökli, csak az örökhagyóval közösen lakott lakást és annak felszerelési tárgyait örökli egészében, az ezeken felüli vagyon felét a bejegyzett élettárs, a másik felét az elhunyt szülei öröklik. Bővültek viszont a bejegyzett élettársak öröklési jogai leszármazó öröklése esetén: míg korábban mindent a gyermek örökölt, és a túlélő bejegyzett élettársat csak haszonélvezet illette meg, 2014 márciusától haszonélvezet csak a közösen lakott lakáson és a hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyakon jár a túlélő bejegyzett élettársnak, jogosult viszont egy gyermekrészre (tehát egy gyermek esetén a bejegyzett élettárs a vagyon felét, két gyermek esetén a harmadát örökli).

A törvény hét ponton ír elő **eltérést** a házasság esetén alkalmazandó szabályoktól:

- kiskorú (18 év alatti) személy bék.-et gyámhatósági engedéllyel sem köthet;
- a házastársak névviselésére vonatkozó szabályokat nem lehet alkalmazni;
- a bejegyzett élettársak nem fogadhatnak közösen örökbe, és a pár egyik tagja nem fogadhatja örökbe a másik partner gyermekét sem;
- a bejegyzett élettársak nem vehetnek részt mesterséges megtermékenyítésben;
- a szülő bejegyzett élettársa nem minősül automatikusan a gyermek szülőjének [nincs apasági (szülősségi) vélelem];
- ha a felek nem nevelnek gyermeket és jogszabályon alapuló tartás, valamint a közös lakás használata kérdésében megegyeznek, a bejegyzett élettársi kapcsolatot közjegyző is felbonthatja;
- bék. kötésére csak kijelölt anyakönyvvezetők jogosultak.

A feleknek a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére irányuló szándékot először be kell jelenteniük azon település anyakönyvvezetőjénél, ahol bejegyzett élettársi kapcsolatot kívánnak kötni. Bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére nem minden anyakönyvi hivatalban van lehetőség, csak a fővárosi kerületi, a megyei jogú városi, valamint a járási hivatal székhelye szerinti anyakönyvvezető előtt lehetséges. A nyilatkozatok

megtételéhez az anyakönyvvezetőt személyesen kell felkeresni, és be kell mutatni a jogszabály által előírt dokumentumokat. A törvény a házasságra vonatkozó szabályozással ellentétben nem ír elő 30 napos várakozási időt, a bejegyzett élettársi kapcsolat megkötésére akár azonnal sor kerülhet.

Érdemes megjegyezni, hogy bár a törvény a bejegyzett élettársi név fogalmát nem ismeri, a **névváltoztatásra** vonatkozó általános szabályok alapján bárki kérheti nevének megváltoztatását, akár úgy is, hogy nevét a házassági névhez hasonló formában (a partner vezetéknévének hozzákapcsolása a saját keresztnévhez vagy a partnerek vezetéknévének összekapcsolása) viselje. Fontos különbség azonban, hogy ilyenkor a születési név változik meg, ezért igazgatási szolgáltatási díj megfizetése szükséges.

Az élettársi kapcsolat

A bejegyzett élettársi kapcsolattal szemben az élettársi kapcsolat nem anyakönyvvezető vagy más hatóság előtti akaratnyilvánítással jön létre, hanem az élettársi kapcsolatnak megfelelő élethelyzet bekövetkezésével automatikusan. Az élettársi kapcsolat definícióját a Ptk. tartalmazza: eszerint az élettársi kapcsolat áll fenn két, házasságkötés vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése nélkül **közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő személy között**. 1996 előtt csak különnemű személyek között állhatott fenn élettársi kapcsolat, ám az

Alkotmánybíróság egy 1995-ös határozatában kimondta, hogy ez diszkriminatív, ezért ez a korlátozás kikerült a törvényből.

Az élettársi kapcsolat létrejöttéhez hasonlóan a megszűnése is automatikus, ha a felek különköltöznek, vagy megszűnik közöttük az érzelmi-gazdasági közösség. Ha az élettársak a vagyonmegosztásban nem tudnak megegyezni, a vagyon megosztását a bíróságtól kérhetik. A bejegyzett élettársakkal szemben az élettársak között **nincs vagyonközösség**. Ha élettársi vagyonjogi szerződés eltérően nem rendelkezik, az élettársak az együttélés alatt önálló vagyonszerzők. Az életközösség megszűnése esetén bármelyik élettárs követelheti a másiktól az együttélés alatt keletkezett vagyonszaporulat megosztását.

További eltérés a bejegyzett élettársi kapcsolattól, hogy az élettárs **nem törvényes örökös**, vagyis végrendelet hiányában nem örököl partnere halála esetén. Végrendelet esetén is különbség, hogy az örökösödési illeték élettársak esetén a bejegyzett élettársi kapcsolathoz képest jóval magasabb. A kapcsolat megszakadása után az élettársat csak akkor illeti meg tartásdíj, ha ebben megállapodtak.

Az, hogy az élettársak között a törvény erejénél fogva nem jön létre vagyonközösség, illetve nem jogosultak tartásdíjra, lakáshasználatra, nem jelenti azt, hogy ezeket a kérdéseket szerződéses formában ne lehetne rendezni. Az élettársak köthetnek **vagyonjogi, tartási, lakás-**

használati szerződést, ami alapján a bejegyzett élettársakhoz hasonló pozícióba kerülnek. Az ilyen szerződések azonban csak a felek egymás közötti viszonyaiban meghatározóak, ez alapján az állam által biztosított kedvezményekre nem lesznek jogosultak.

A polgári jogi szabályok mellett a különböző ágazati jogszabályok is megállapítanak jogokat és kötelezettségeket az élettársak számára. Szemben a bejegyzett élettársakkal, akik a házastársakkal azonos elbírálás alá esnek, az élettársak esetében jogszabályról jogszabályra változik, hogy milyen esetben kezelik az élettársakat a házastársakkal azonos módon. **Így például a házastárssal (és így a bejegyzett élettárssal) azonos elbírálás alá esik az élettárs az alábbi esetekben:**

- az élettárs megtagadhatja a tanúvallomást élettársa ellen, az élettársa által elkövetett bűncselekmény kapcsán feljelentés elmulasztása vagy bűnpártolás címén nem büntethető;
- az élettárs rovására elkövetett személyi vagyont károsító bűncselekmények csak az élettárs magánindítványára büntethetők;
- az élettárs jogosult elhunyt élettársa helyett magánindítványt tenni, illetve bűncselekmény miatt elhunyt élettársa után kárenyhítést kérni;
- jogosult információkat kapni élettársa egészségi állapotáról, illetve akadályoztatása esetén dönteni annak kezeléséről;
- köteles és jogosult élettársa temetése ügyében eljárni;
- az élettársakra a házastársakhoz hasonló összeférhetlenségi és nyilatkozattételi szabályok vonatkoznak;

- az élettárs jövedelmét a házastárs jövedelméhez hasonlóan kell figyelembe venni a különböző rászorultság alapján járó szociális juttatások igénylésénél;
- élettársak a házastársakkal azonos feltételek mellett jogosultak kedvezményes lakáshitel felvételére.

A fent említett különbségeken túl (vagyonjog, öröklés) az alábbi helyzetekben például **nem azonosak az élettársakra és bejegyzett élettársakra vonatkozó szabályok:**

- az élettárs is jogosult elhunyt élettársa után özvegyi nyugdíjra, de ehhez legalább 10 év együttélést kell bizonyítani;
- az élettárs önkormányzati bérlakásba vagy lakásszövetkezeti lakásba csak a bérbeadó/szövetkezet engedélyével költözhet be, élettársa halála után a lakásbérletet nem folytathatja;
- az élettárs a bejegyzett élettárstól eltérően nem kérvényezheti élettársa holtta nyilvánítását;
- az élettárs a bejegyzett élettárssal ellentétben nem minősül családtagnak a tartózkodási engedélyek és kártyák kiadásakor;
- magyar állampolgár élettársa a bejegyzett élettárssal ellentétben nem honosítható kedvezményesen (a 3 éves magyarországi tartózkodás helyett 8 évre van szükség a magyar állampolgárság megszerzéséhez);
- az élettárs nem jogosult diplomáciai útlevelekre vagy fizetés nélküli szabadságra élettársa külföldi kiküldetése esetén.

Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása

A bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvény egy további lehetőséget is bevezetett a párok számára: az élettársak kérhetik élettársi kapcsolatuk **közjegyzői nyilvántartásba** vételét. Ez a lehetőség nem összekeverendő a bejegyzett élettársi kapcsolattal: míg a bejegyzett élettársi kapcsolat a házassághoz hasonló intézmény az azonos nemű párok számára, és ez alapján számos jog és kötelezettség illeti meg a feleket, az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásába való felvétel **csak néhány többletjogot nyújt** az élettársi kapcsolathoz képest, elsősorban az élettársi kapcsolat fennállásának bizonyítását könnyíti meg. Az élettársi kapcsolat nyilvántartásba vételére mind azonos, mind pedig különemű párok esetén lehetőség van. A nyilvántartásból való törlést bármely fél kérelmére elvégzik, nem kell sem közjegyzői, sem bírósági bontóeljárást indítani.

Házasság, bejegyzett élettársi kapcsolat külföldön

Magyarország mellett számos ország teszi lehetővé a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítését, sőt egyre több országban az azonos nemű párok házasságot is köthetnek. Az országok között eltérés van a tekintetben, hogy lehetővé teszik-e a házasságkötést külföldi, az adott országban lakcímmel nem rendelkező állampolgárok számára. Az egyes országokban érvényes szabályozás kapcsán érdemes információért az adott országban működő LGBTQI szervezethez fordulni.

A külföldön létesített bejegyzett élettársi kapcsolatot – ha azt 2009. július 1. után kötötték – Magyarországon nem kell megismételni, elég ún. hazai anyakönyvezést kérni a lakóhely szerint illetékes anyakönyvvezetőnél vagy a konzulátuson. A bejegyzett élettársi kapcsolatra azonban ebben az esetben is a magyar bejegyzett élettársi kapcsolatra vonatkozó szabályok érvényesek, a külföldön járó esetleges további jogok (pl. névviselés, gyermekvállalás) Magyarországon nem érvényesíthetőek.

A külföldön kötött azonos neműek közötti házasságok hazai anyakönyvezését a hatóságok megtagadják. Ha a pár jogait itthon is szeretné érvényesíteni, a házasság külföldi megkötését követően Magyarországon bejegyzett élettársi kapcsolatot kell létesíteniük.

További olvasnivalók:



Háttér Társaság: Bejegyzett élettársi kapcsolat. Útmutató meleg és leszbikus párok részére (2024): <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/bejegyzett-elettarsi-kapcsolat-utmutato>

Háttér Társaság: Az öröklési jog LGBTQI szempontból (2022):
<https://hatter.hu/kiadvanyaink/az-oroklesi-jog-lmbtqi-szemponbol>



Ügyleírások a Kormányzati portálon:
<https://magyarorszag.hu> » Család » Házasság és egyéb partnerkapcsolatok » Bejegyzett élettársi kapcsolat

<https://magyarorszag.hu> » Család » Néviselés



<https://magyarorszag.hu> » Család » Elhalálozás » Végintézkedésre vonatkozó szabályok



<https://magyarország.hu> » Család » Házasság és egyéb partnerkapcsolatok » Együttélők jogai

<https://magyarország.hu> » Család » Házasság és egyéb partnerkapcsolatok » Regisztrált partnerkapcsolat



A párkapcsolati formák összehasonlítása

	Házasság	Bejegyzett élettársi kapcsolat	Nyilvántartott élettársi kapcsolat	Sima élettársi kapcsolat
Felek neme	különmű párok	azonos nemű párok	külön- és azonos nemű párok	
Korhatár	18, gyámhatósági engedéllyel 16	18	18	nincs korhatár
Létrejötté	anyakönyvvezető előtti akarat-nyilvánítással		közjegyző általi nyilvántartásba vétellel	érzelmi-gazdasági kapcsolat létrejöttével
Felbontás	bíróság	bíróság vagy megegyezés esetén közjegyző	a nyilvántartás törlését bármely fél kérheti	a kapcsolat megszakadásával automatikusan
Névviselés	igen	nem	nem	
Vagyonmegosztás (vagyonjogi szerződés hiányában)	egyenlő arányban		hozzájárulás arányában	

	Házasság	Bejegyzett élettársi kapcsolat	Nyilvántartott élettársi kapcsolat	Sima élettársi kapcsolat
Tartásdíj	igen		közös gyermek és 1 év együttélés esetén	
Lakáshasználat válás esetén	igen		közös gyermek és 1 év együttélés esetén	
Öröklés vég- rendelet nélkül	igen		nem	
Lakáshaszná- lat, ha nem a partner örököl	haszonélvezeti jog		nem	
Özvegyi nyugdíj	igen		10 év együttélés, vagy közös gyermek és 1 év együttélés esetén	
Apasági vélelem	igen	nem	nem	
Partner gyer- mekének örök- befogadása	igen	nem	nem	
Közös örökbefogadás	igen	nem	nem	
Mesterséges megterméke- nyítés	igen	nem	csak különmű párok esetén	
Partner gyermekének tartása	igen		a jogszabály szövegéből nem egyértelmű	

	Házasság	Bejegyzett élettársi kapcsolat	Nyilvántartott élettársi kapcsolat	Sima élettársi kapcsolat
Tanúvallomás megtagadása	igen		igen	
Összeférhe- tetlenségi szabályok	igen		igen	
Egészségügyi információs és döntési jogok	igen		igen	
Bevándorlás esetén családtag	igen		csak nem magyar EGT állampolgár esetén, mérlege- lés alapján	csak nem magyar EGT állampolgár esetén, mérlege- lés alapján
Egyéb jogok és kötelezettségek	házastársakkal azonos		egyedi jogszabálytól függ	







Párkapcsolati konfliktusok

Sajnos a különemű párokhoz hasonlóan azonos nemű párok között is előfordul, hogy a kapcsolat megromlik, vagy az egyik fél agresszíven, erőszakosan lép fel partnerével szemben.

Válás

A partnerkapcsolat megromlása esetén bármelyik fél jogosult a kapcsolatnak véget vetni, és döntését volt párjának tiszteletben kell tartania. Élettársak esetén az **élettársi kapcsolat** hivatalosan a szétköltözéssel vagy az érzelmi-gazdasági közösség felbomlásával **automatikusan** megszűnik. Ha tehát a felek bár együtt élnek, de már nem alkotnak párt, nem minősülnek élettársnak.

A **bejegyzett élettársi kapcsolat** hivatalos megszüntetéséhez hatósági aktusra van szükség: a bejegyzett élettársi kapcsolat felbontását **bíróságnak vagy közjegyzőnek** kell kimondania. Ez utóbbira akkor van lehetőség, ha a felek nem nevelnek gyermeket és a jogszabályon alapuló tartás, valamint a közös lakás használata kérdésében meg tudnak egyezni. A bontóper megindítása előtt, vagy akár azt követően a felek a vitás kérdéseik rendezése érdekében közvetítőt (mediátort) is igénybe vehetnek, így a bíróságnak csak a felek között létrejött egyezség jóváhagyása a feladata, amely jelentősen lerövidítheti és olcsóbbá teheti a válást.

A vagyon megosztására mind élettársak, mind bejegyzett élettársak esetében lehetőség van az előző fejezetben leírtak szerint. A bejegyzett élettársak, ha nem váltak érdemtelenné (pl. ha nem a bejegyzett élettárs súlyosan kifogásolható magatartása vagy életvitele járult hozzá alapvetően a bék. teljes és helyrehozhatatlan megromlásához), és anyagi helyzetük megkívánja, volt partnerüktől tartásdíjra jogosultak.

Ha a bejegyzett élettársak már nem élnek együtt, de hivatalosan még nem váltak el, a jog szerint továbbra is bejegyzett élettársnak minősülnek, de a közöttük lévő bejegyzett élettársi életközösség már megszűnt. Újabb bejegyzett élettársi kapcsolat létesítéséhez mindenképpen el kell válni, de a válás elmaradása esetén is élettársnak minősül az új partner, ha az élettársi kapcsolat meghatározásának egyébként megfelelnek.

Párkapcsolati erőszak

A **hozzátartozók közötti erőszakot** a törvény az ismeretlen személyek által elkövetett erőszakhoz hasonlóan szigorúan bünteti. **Szexuális kényszerítésnek**, illetve **szexuális erőszaknak** minősül, ha valakit partnere nem kívánt szexuális tevékenységre kényszerít, függetlenül attól, hogy a felek között esetleg párkapcsolat vagy bék. áll fenn. **Testi sértésnek** minősül, ha a partner általi bántalmazás az áldozat testi épségét vagy egészségét sérti. **Személyi szabadság megsértésének** minősül, ha valaki partnerét bezárja, vagy mozgásában más módon akadályozza. **Zaklatásnak** minősül, ha valaki partnerét vagy volt partnerét rendszeresen

vagy tartósan háborgatja (pl. állandóan telefonál neki, üzeneteket írogat), vagy erőszakos büntetendő cselekmény elkövetésével fenyegeti. A partner vagy volt partner terhére **rendszeresen elkövetett** testi sértést, kényszerítést vagy személyi szabadság megsértését a Btk. **kapcsolati erőszak** néven súlyosabban bünteti. Kapcsolati erőszaknak minősül az is, ha a partner vagy volt partner rendszeresen emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartást tanúsít, vagy a közös vagyona-
ba tartozó javak elvonása révén a sértettet súlyos nélkülözésnek teszi ki.

Fontos megjegyezni, hogy a legtöbb esetben az ilyen bűncselekmények csak **magánindítványra** üldözendők, vagyis csak akkor indul büntető-eljárás az elkövető ellen, ha a sértett ezt 30 napon belül kifejezetten személyesen kéri a hatóságoktól. A feljelentést szóban és írásban (akár elektronikus úton is) meg lehet tenni a rendőrségen. Az esetleges sérülésekről mindenképpen érdemes fényképet készíteni és orvosi látellelet felvetetni, mert ez megkönnyíti a későbbi bizonyítást. Az orvosi látellelet kiállítása pénzbe kerül, de ha az egészségügyi intézmény által ingyenesen kiállított ún. ambuláns lapot a feljelentés során eljuttatjuk a hatóságoknak, azok kötelesek saját költségükön beszerezni a látelleletet.

A hozzátartozók közötti erőszak esetén az ún. **távoltartás** alkalmazására is van lehetőség. A távoltartás elrendelése esetén a bántalmazó köteles elhagyni a közös lakást (akkor is, ha az esetleg az ő tulajdonában van), illetve távol tartani magát meghatározott intézményektől (pl. a bántal-

mazott munkahelyétől, iskolájától). Az ideiglenes megelőző távoltartást a rendőrség rendelheti el 72 órára, a megelőző távoltartást a bíróság rendelheti el legalább 10, de legfeljebb 30 napra. Ha büntetőeljárás indul a bántalmazó ellen, a bíróság legalább 10, de legfeljebb 60 napra büntetőeljárás távoltartást rendelhet el. Az ilyen esetekben a büntetőeljárás során kívül folytatják le. A távoltartás mellett a személy elleni erőszakos bűncselekmény sértettje indítványozhatja, hogy a hatóság hívja fel a terheltet arra, hogy tartózkodjon a sértett a magánéletébe, illetve a mindennapi életvitelébe való önkényes beavatkozástól. Az indítványról az a szerv dönt, amely előtt az eljárás épp folyamatban van. A gyanúsítás előtt előterjesztett kérelemről a gyanúsításkor döntenek. Ha a terhelt az önkényes kapcsolatfelvétellel szembeni védelemről szóló határozatot megsérti, zaklatás bűncselekményét követi el.

További olvasnivalók:



Háttér Társaság: Bejegyzett élettársi kapcsolat. Útmutató meleg és leszbikus párok részére (2024):

<http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/bejegyzett-elettarsi-kapcsolat-utmutato>

Ügyleírások a Kormányzati portálon:

<https://magyarorszag.hu> » Család » Házasság és egyéb partnerkapcsolatok » A házasság felbontása



Hatter Társaság: Aki szeret, nem bánt (2015):

<http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/aki-szeret-nem-bant-informacios-kiadvany>

Nők joga sorozat (párkapcsolati erőszak):

<http://www.nokjoga.hu/erintetteknek>



A távotartásról a rendőrség oldalán:

<http://www.police.hu/ugyintezes/tavoltartas>

Közvetítők névjegyzéke:

<https://inyr.im.gov.hu/>





A bírósági közvetítói eljárás:

<https://birosag.hu/ugyfeleknek/birosagi-kozvetites/tajekoztato-az-eljarasrol>

Szervezetek:



PATENT Jogvédő Egyesület [Jogsegély partnerkapcsolati erőszak áldozatainak]:

<http://patent.org.hu>

NANE (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen) Egyesület [segélyvonal partnerkapcsolati erőszak áldozatainak]:

<http://www.nane.hu/>



Áldozatsegítő Szolgálat:

<https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/aldozatsegito-szolgalat>



Áldozatsegítő Központok:

<https://vansegitseg.im.gov.hu>

Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat:

<https://okit.hu>



Rendőrség:

<http://www.police.hu/>





Gyermekvállalás

Bár a bejegyzett élettársi kapcsolat bevezetésével komoly előrelépés történt az azonos neműek párkapcsolatainak elismerése terén, az azonos nemű párok gyermeknevelésének kérdése Magyarországon továbbra is tabu. Ugyan az azonos nemű párok gyermekvállalása körül kialakult társadalmi viták általában arról szólnak, jó-e az, ha meleg és leszbikusok gyermeket nevelnek, jogi szempontból alapvetően két kérdés merül fel:

- megkönnyítsék-e az azonos nemű párok gyermekvállalását (a mesterséges megtermékenyítés és az örökbefogadás meleg és leszbikusok számára kedvező szabályozásával), illetve hogy
- lehetővé tegyék-e, hogy a gyermeknek az őt nevelő azonos nemű pár mindkét tagja törvényes szülője legyen.

A hatályos magyar szabályozás mindkét kérdésben elutasító, ennek ellenére mindennapi tapasztalat, hogy egyre több meleg és leszbikus pár nevel gyermeket. Az alábbiakban a főbb gyermeknevelést érintő jogszabályokat tekintjük át.

Korábbi kapcsolatból származó gyermek

Az LGBTQI emberek egy része élete egy bizonyos szakaszában heteroszexuális párkapcsolatban (házasságban, élettársi kapcsolatban) él. Az ilyen

kapcsolatokból gyakran gyermek is születik. A szexuális irányultság vagy nemi identitás felvállalása sokszor váláshoz, a kapcsolat felbomlásához vezet. Az ilyen helyzetekben merül fel a gyermek szülői felügyeletének, elhelyezésének, valamint a különélő szülő kapcsolattartásának kérdése. Annak eldöntése során, hogy a gyermek melyik szülőnél kerüljön elhelyezésre, **nem lehet figyelembe venni a szülő szexuális irányultságát és/ vagy nemi identitását**. A másik szülő, illetve a bíróság nem hivatkozhat arra, hogy a gyermeknevelésre az LGBTQI szülő szexuális irányultsága vagy nemi identitása folytán nem alkalmas, akkor sem, ha pl. azonos nemű párjával él együtt. Ugyanígy, a gyermeket nevelő szülő nem tagadhatja meg a különélő LGBTQI szülőtől a kapcsolattartás lehetőségét sem.

Mesterséges megtermékenyítés

A mesterséges megtermékenyítés olyan beavatkozás, amely során közösülés nélkül, külső segítséggel valósul meg a petesejt megtermékenyítése. A leszbikus és egyedülálló nők általában nem egészségügyi okokból veszik igénybe a mesterséges megtermékenyítést: sok nő (különösen a leszbikusok) a kizárólag a megtermékenyülésért folytatott szexuális kapcsolatot megalázónak érzi; másoknak nincs olyan férfi ismerősük, aki vállalná az apaságot. További szempont, hogy az anonim spermával történt megtermékenyítés esetén a gyermeknek nincs törvény szerinti apja, nem kell tehát attól tartani, hogy az egyszer csak felbukkan, és a gyermeket követeli.

Az egészségügyi intézményekben igénybe vehető mesterséges megtermékenyítést szigorú és a leszbikusok számára diszkriminatív szabályok övezik. **Az egészségügyi törvény szerint csak házaspárok, különmű élettársak vagy meddő, illetve koruknál fogva hamarosan meddővé váló egyedülálló nők vehetik igénybe.** Élettársi vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élő leszbikusok, illetve természetes úton fogamzásra képes nők nem. Ennek ellenére számos leszbikus pár vállalt gyereket mesterséges megtermékenyítés révén az elmúlt években a szabályok megkerülésével. Az élettársi vagy bejegyzett élettársi kapcsolat eltagadása ugyanakkor hamis magánokirat felhasználásának, illetve bizonyos esetekben közokirat-hamisításnak minősül.

A nemüket hivatalosan megváltoztató transznemű férfiak női partnerükkel közösen részt vehetnek mesterséges megtermékenyítésben. A nemi megerősítő beavatkozásuk előtt a transz emberek kérhetik hímvarsejtjeik és petesejtjeik lefagyasztását, majd annak későbbi felhasználását.

Mesterséges megtermékenyítés igénybevételére külföldön tágabb körben van lehetőség: számos országban a magyarnál jóval liberálisabb a szabályozás, így leszbikus párok és egyedülálló nők (a meddőségre vonatkozó korlátozások nélkül) is részt vehetnek a kezelésben. Fontos megjegyezni, hogy függetlenül a kezelés vagy a szülés helyétől, a gyermekre a magyar családjogi szabályok fognak vonatkozni, így hiába ismerné el a külföldi jogszabály anyának a pár másik tagját is, ezt a magyar hatóságok nem fogják elismerni.

Mivel a mesterséges megtermékenyítés egészséges nők esetében rendkívül egyszerű beavatkozás, azt akár házilag is el lehet végezni egy fecskendő segítségével. Az ilyen **házilag végzett beavatkozások** elvégzői azonban az emberi test tiltott felhasználásának büntetettét követik el, a spermadonor nem követ el bűncselekményt. További fontos kockázat, hogy függetlenül attól, hogy az apát az anyakönyvbe bejegyzik-e, a spermadonor elvben később is kérheti apasága elismerését, és igényt tarthat például a gyermekkel való kapcsolattartásra. Erről a jogáról az apa joghatályosan nem tud lemondani, szülői joga bármikor „feléledhet”.

Fontos megjegyezni, hogy az új Ptk. hatálybalépése óta az ún. fiktív apára nincs szükség, tehát a születési anyakönyvi kivonaton **az apa adataira vonatkozó részt üresen lehet hagyni.**

Mind a hazai, mind a külföldi egészségügyi intézményben, illetve a házilag elvégzett mesterséges megtermékenyítés esetén is probléma, hogy **a gyermeknek csak az őt szülő nő lesz az anyja**, a pár másik tagja nem. Ez a különmemű pároknál nem így van, az ő esetükben az a tény, hogy a mesterséges megtermékenyítést közösen kérvényezték, egyben azt is jelenti, hogy a férfi a gyermek apja lesz (függetlenül attól, hogy az ő spermájával történt-e a megtermékenyítés vagy sem). A szülő-gyermek közötti jogi kapcsolat hiánya a mindennapokban komoly problémákhoz vezethet.

Béranyaság

A hazai jogszabályok nem teszik lehetővé, hogy valaki anyagi ellenszolgáltatást nyújtson azért, hogy egy nő a gyermekét kihordja és megszüljje. Bár azt semmi nem zárja ki, hogy egy meleg férfi vagy férripár egy nővel megegyezzen abban, hogy egyikük gyermekét a nő kihordja, ezért pénzt adni tilos, az bűncselekménynek minősül. Ez a tilalom a magyar állampolgárokat külföldön is köti, külföldi béranyaszolgáltatást sem lehet igénybe venni.

Örökbefogadás

Az örökbefogadás eredményeképpen rokoni kapcsolat jön létre egy gyermek és az őt örökbefogadó szülő(k), illetve annak családja között. Bár az örökbefogadás kapcsán a legtöbb embernek az a helyzet jut eszébe, amikor egy szülei által elhagyott, állami gondozott gyermeket egy pár örökbe fogad, örökbefogadásról beszélünk akkor is, ha a pár egyik tagja a pár másik tagjának korábbi kapcsolatából, örökbefogadásból vagy mesterséges megtermékenyítésből származó gyermekét fogadja örökbe. Ez utóbbit hívjuk a **partner gyermekének örökbefogadásának**. Mivel az azonos nemű párok esetében a gyermek nem a pár közös vér szerinti gyermeke, a partner gyermekének örökbefogadása számukra kulcskérdés.

A hatályos magyar jogszabályok az örökbefogadásnak két formáját ismerik: az **egyedüli örökbefogadást** és a **közös gyermekké fogadást**. 2021. március 1-től a Polgári Törvénykönyv kimondja, hogy gyermeket

csak házastársak fogadhatnak örökbe. Ettől csak a rokonok és a szülő házastársa általi örökbefogadás esetén, valamint különös méltánylást érdemlő esetben lehet eltérni.

Különös méltánylást érdemlő esetben a gyermek- és ifjúságpolitikáért felelős miniszter járulhat hozzá az **egyedül örökbefogadni** szándékozó személy örökbefogadásra való alkalmasságának gyámhatósági megállapításához. A kérelmek elbírálása során a szexuális irányultság vagy családi állapot elvileg nem lehet szempont, tehát akár egy élettársi vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élő személy is örökbefogadhat egyénileg. **Közös gyermekké fogadásra** (vagyis amikor a gyermeket egy pár mindkét tagja örökbe fogadja vagy a pár egyik tagjának gyermekét a pár másik tagja fogadja örökbe) szintén csak házastársak jogosultak; különnemű élettársak, illetve azonos nemű élettársak vagy bejegyzett élettársak nem. Ennek az a következménye, hogy hiába nevel egy azonos nemű pár közösen egy (korábbi párkapcsolatból, mesterséges megtermékenyítésből, egyedüli örökbefogadásból származó) gyermeket, őt csak az egyik szülőjéhez fűzi törvényes kapcsolat.

Szemben a mesterséges megtermékenyítéssel, ahol a külföldi megengedőbb jogszabályokkal könnyű élni, az örökbefogadási szabályokat nem lehet úgy megkerülni, hogy az ember külföldön fogad örökbe: a nemzetközi örökbefogadásokra vonatkozó ún. Hágai egyezmény szerint külföldön is csak akkor lehet örökbefogadni, ha a külföldi örökbefoga-

dást a magyar hatóságok engedélyezik a magyar jog alapján. Ugyanakkor van néhány ország, amely a Hágai egyezmény ezen rendelkezését figyelmen kívül hagyja az azonos nemű párok vonatkozásában, mivel a diszkriminatív magyar szabályok alkalmazása nem illeszkedik az alkotmányos rendjükbe.

A mostoha- és nevelt gyermek

A fentiekből egyértelmű, hogy sem a mesterséges megtermékenyítés, sem az örökbefogadás szempontjából nincs annak jelentősége, hogy a pár élettársi kapcsolatban vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban él. Számos jogszabály azonban a gyermek vonatkozásában is eltérő szabályokat rendel alkalmazni az élettársak és a bejegyzett élettársak esetében, ezért a mindennapi élet szempontjából komoly jelentősége van a szülők közötti kapcsolat jogi formájának.

Bár a jogszabályok nem teszik lehetővé, hogy egy gyermeknek jogilag két azonos nemű szülője legyen, a szülő bejegyzett élettársát a jog **mostohaszülőnek**, a szülő élettársát pedig **nevelőszülőnek** ismeri el. A legtöbb jogszabály a mostoha-, illetve nevelőszülőt a gyermek hozzátartozójának vagy közeli hozzátartozójának tekinti. Fontos megjegyezni, hogy a nevelőszülői szerep csak addig érvényes, amíg a gyermek ténylegesen a párnál nevelkedik, ha a gyermek már elköltözött otthonról, a szülő partnere már nem minősül nevelőszülőnek. A mostohaszülői státusz azonban a bejegyzett élettársi kapcsolat egész fennállása alatt megilleti a szülő bejegyzett élettársát.

Bár a partner gyermekének örökbefogadását az új Ptk. a korábbi tervekkel ellentétben végül mégsem tette lehetővé az élettársaknak, jelentősen bővültek a gyermekkel tényleges családi kapcsolatban álló személyek (így a mostoha- és nevelőszülők) jogai. A Ptk. kifejezetten kimondja, hogy az ilyen személy a gyermek gondozása, nevelése során egyes jogok és kötelezettségek gyakorlásában – a felügyeletet gyakorló szülő hozzájárulásával – részt vehet. Új szabályként a Ptk. lehetővé teszi a bíróságoknak, hogy **kapcsolattartást** („láthatást”) biztosítsanak a volt mostohaszülő, nevelőszülő részére, ha a gyermek hosszabb időn keresztül a háztartásukban nevelkedett.

Fontos megjegyezni, hogy a mostohagyermek **nem törvényes örökös**, végrendelet hiányában a mostohaszülő halála esetén tehát nem a gyermek, hanem a bejegyzett élettárs (illetve az elhunyt szülei) örökölnek (élettársi kapcsolat esetén kizárólag az elhunyt szülei!). Ezen a helyzeten végrendelettel lehet változtatni. Az örökösödési illeték megállapításánál nagy jelentősége van, hogy a gyermek egy háztartásban élt-e az örökhagyóval: a mostohagyermek és a nevelt gyermek általi öröklés esetén 20 millió forintig nem kell illetéket fizetni, a különélő nem mostohagyermek a teljes összeg után örökösödési illetéket fizet.

A mostoha-, illetve a nevelőszülő és a gyermek közötti kapcsolat rendezésének egy további fontos eleme a **gyámnevezés** lehetősége. Ez azt jelenti, hogy a vérszerinti vagy örökbefogadó szülő végrendeletében

vagy közokiratban megnevezheti, hogy halála esetén ki legyen a gyermek gyámja. Ezzel elkerülhető az a helyzet, hogy a szülő halála esetén a gyermek állami gondozásba vagy rokonokhoz kerüljön.

További olvasnivalók:



Hátér Társaság: Útmutató azonos nemű pároknak a gyermekvállaláshoz (2022):

<https://hatter.hu/kiadvanyaink/utmutato-germekvallalashoz>

Asszisztált reprodukció

<https://egeszsegvonal.gov.hu/a-a/1225-asszisztalt-reprodukcio.html>



Ügyleírások a Kormányzati portálon:

<https://magyarorszag.hu » Család» Örökbefogadás>



<https://magyarorszag.hu> » Juttatás, segély »
Családok támogatása



Családi tudakozó:

<http://csaladitudakozo.kormany.hu/>

Örökbefogadás:

<https://ogysz.hu/orokbefogadas>



Szervezetek:

Szivárványcsaládokért Alapítvány:

<https://www.acsaladazcsalad.hu/>







Bevándorlás, menedékjog

A beutazási és tartózkodási engedélyek megadása során bizonyos esetekben az azonos nemű párok is családtagnak minősülnek, illetve lehetőség van a hazájukban üldöztetésnek kitett személyek menekültként történő elismerésére.

Bevándorlás

A harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló törvény biztosítja a magyarországi **tartózkodás jogát a magyar állampolgárok családtagjai részére**. A házastárs és a leszármazó mellett családtagnak minősül a bejegyzett élettárs is, az élettárs viszont nem. A családtagok jogosultak családdegyesítési célú vízummal beutazni, és családdegyesítési célú tartózkodási engedéllyel Magyarországon korlátlan ideig tartózkodni, illetve egy jóval egyszerűbb eljárást követően munkát vállalni.

Az Európai Unió ország állampolgárának családtagjai ennél is kedvezőbb elbírálás alá esnek. A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény biztosítja számukra a vízum nélküli beutazás, az időkorlát nélküli tartózkodás és a munkavállalási engedély nélküli munkavállalás jogát. A házastársak

és a bejegyzett élettársak mellett családtagnak minősül az Európai Gazdasági Térség (EU + Izland, Liechtenstein és Norvégia) állampolgárának regisztrált élettársa is, függetlenül a kapcsolat hosszától. A hatóságok engedélyezhetik a be nem jegyzett élettárs családtagként történő elismerését is (magyar állampolgárok élettársa esetén erre nincs lehetőség).

A bejegyzett élettárs a házastárshoz hasonlóan a magyar állampolgárságot **kedvezményes honosítási eljárásban** szerezheti meg, így a kérelem benyújtása előtt nyolc év helyett elég három évig Magyarországon lakni, illetve tíz év bejegyzett élettársi kapcsolat után magyarországi tartózkodás nélkül is jogosultak állampolgárságot kérvényezni. Ezekkel a lehetőséggel az élettársak nem élhetnek. Fontos tudni, hogy a három év tartózkodás a lakcímkártya (tartózkodási kártya) megszerzésétől indul.

Bejegyzett élettársi kapcsolat külföldi személlyel

A törvény lehetőséget biztosít arra, hogy nem magyar állampolgárok is bejegyzett élettársi kapcsolatot létesíthessenek, abban az esetben, **ha a pár legalább egyik tagja magyar állampolgár vagy Magyarországon szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.** A bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének az nem akadálya, ha a pár egyik vagy mindkét tagja olyan állam állampolgára, amely nem ismeri a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményét.

A külföldön létesített bejegyzett élettársi kapcsolatot Magyarországon csak akkor lehet elismertetni, ha azt a törvény hatálybalépése, vagyis

2009. július 1. után létesítették. Ha a pár korábban külföldön bejegyzett élettársi kapcsolatot kötött, azt Magyarországon meg kell ismételni. A 2009. július 1. után létesített bejegyzett élettársi kapcsolatot nem kell újra megkötni, de Magyarországon is anyakönyveztetni kell, ez az ún. **hazai anyakönyvezés**. A külföldön kötött azonos neműek közötti házasságok hazai anyakönyvezését a hatóságok megtagadják. Ha a pár szeretné jogait itthon is érvényesíteni, a házasság külföldi megkötését követően Magyarországon bejegyzett élettársi kapcsolatot kell létesíteniük.

Menedékjog

A vonatkozó nemzetközi egyezmények alapján Magyarország is menekültstátuszt biztosít azoknak az embereknek, akik faji, vallási okok, nemzeti hovatartozás, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás, politikai meggyőződés miatti üldöztetés miatt nem kívánnak hazájukba hazatérni. A menekültként elismert személyek csak az önkormányzati választásokon rendelkeznek választójoggal, ezen túl azonban a magyar állampolgárokkal azonos jogok illetik meg őket.

A menedékjogról szóló törvény kifejezetten nevesíti a szexuális irányultságot mint olyan társadalmi csoporthoz tartozást, amely az üldöztetést megalapozhatja. Bár a törvény a nemi identitást nem nevesíti, a gyakorlatban a transznemű személyek is kaphatnak menekültstátuszt.

A **menekültügyi eljárás** során a hatóságok azt vizsgálják, hogy valóban üldözik-e az LMBTQI embereket az adott országban, illetve biztonságos

országnak minősül-e az adott ország. A vonatkozó EU jogszabályok alapján a menekültkérelmet az az ország bírálja el, ahol a menedékkérő először az EU területére lépett, ugyanakkor a hazai menekültügyi rendszer leépülése miatt nem minden esetben küldik vissza Magyarországra a menedékkérőket, akkor sem, ha itt léptek az EU területére.

A menedékkérelmek benyújtását jelentősen nehezíti, hogy a legtöbb esetben a kérelem benyújtására csak akkor van lehetőség, ha a kérelmező a beutazás előtt az arra kijelölt külképviseleten szándéknyilatkozatot nyújtott be, és beutazását a magyar hatóságok engedélyezik.

A menedékkérők nem kötelesek a befogadó államokban lakni, kérvényezhetik magánszálláson történő elhelyezésüket, különösen, ha biztonságuk érdekében erre szükség van.

További olvasnivalók:



Háttér Társaság: LMBTQI külföldiként Magyarországon (2024)

<https://hatter.hu/kiadvanyaink/lmbtqi-kulfoldikent-magyarorszagon>

**Tájékoztatók az Országos Idegenrendészeti
Főigazgatóság honlapján:**

<http://oif.gov.hu>





Konzuli szolgálat: Utazás Magyarországra:

<http://konzuliszolgalat.kormany.hu/utazas-magyarorszagra>

Ügyleírások a Kormányzati portálon:

<https://magyarország.hu> » **Élet Magyarországon** »
Menekültként Magyarországon



<https://magyarország.hu> » **Élet Magyarországon** »
Tartózkodás Magyarországon

Szervezetek

Magyar Helsinki Bizottság
[képviselőt menekültügyi eljárásban]:

<http://helsinki.hu>



Menedék Migránsokat Segítő Egyesület:

<http://menedek.hu>







Hátrányos megkülönböztetés, zaklatás

A 2003-ban elfogadott egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény széles körben tiltja a szexuális irányultság és nemi identitás miatti hátrányos megkülönböztetést. Az áldozatok a bírósághoz, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához vagy más szakosított szervekhez fordulhatnak panaszaik kivizsgálására.

Mi a hátrányos megkülönböztetés?

Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valamely tulajdonsága, jellemzője (ún. védett tulajdonsága) miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne. Közvetlen hátrányos megkülönböztetés például, amikor valakit munkahelyéről szexuális irányultsága miatt kirúgnak, vagy nem engednek be egy szórakozóhelyre, mert transznemű.

Közvetett hátrányos megkülönböztetés az a közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek nem minősülő, látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés, amely a védett tulajdonságokkal

rendelkező egyes személyeket vagy csoportokat lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport volt, van, vagy lenne. Közvetett hátrányos megkülönböztetés például az, amikor egy munkahelyen a részmunkaidőben dolgozók kimaradnak bizonyos juttatásokból, feltéve, hogy a részmunkaidősök között arányaiban magasabb például a nők – mint védett csoport – aránya.

Zaklatásnak minősül az az emberi méltóságot sértő, szexuális vagy egyéb természetű magatartás, amely az érintett személy védett tulajdonságával függ össze, és célja vagy hatása valamely személlyel szemben megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszégyenítő vagy támadó környezet kialakítása. A köznapi jelentéssel szemben nem csupán szexuális zaklatás létezik. A zaklatás lényege: a védett tulajdonsággal rendelkező személy „ellehetetlenítése” a környezetében. Ha például egy munkahelyen az eltérő szexuális irányultságú munkavállaló jelenlétében a kollégák folyamatosan melegekkel kapcsolatos gúnyolódó, sértő megjegyzéseket tesznek, és ez ellen a főnök sem lép fel, zaklatásról beszélhetünk.

Jogellenes elkülönítésnek minősül az a rendelkezés, amely a védett tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját a velük összehasonlítható helyzetben lévő személyektől vagy személyek csoportjától – anélkül, hogy azt törvény kifejezetten megengedné – el-

különít. Jogellenes elkülönítést jelent például, ha egy egészségügyi intézményben a HIV-vel élő személyt indokolatlanul elkülönítik a HIV státusza miatt, vagy ha egy transznemű embernek külön öltözőt vagy mellékhelyiséget kell használnia.

Megtorlásnak minősül az a magatartás, amely az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt kifogást emelő, eljárást indító vagy az eljárásban közreműködő személlyel szemben ezzel összefüggésben jogsérelmet okoz, jogsérelem okozására irányul vagy azzal fenyeget. Abban az esetben, ha például egy munkavállaló panaszt tesz amiatt, hogy őt munkahelyén hátrányos megkülönböztetés vagy zaklatás éri, majd ezt követően áthelyezik egy rosszabb beosztásba, vagy kimarad a prémiumból, megtorlásról beszélhetünk. Megtorlás az is, ha a példánkban szereplő munkavállaló mellett tanúskodó kollégát az eljárást követően hasonló hátrányok érik az adott munkahelyen.

Kiket véd a törvény?

A törvény 17 úgynevezett **védett csoportot** sorol fel, ezek a nem, faji hovatartozás, bőrszín, nemzetiség, anyanyelv, fogyatékoság, egészségi állapot, vallási vagy világnézeti meggyőződés, politikai vagy más vélemény, családi állapot, anyaság (terhesség) vagy apaság, szexuális irányultság, nemi identitás, életkor, társadalmi származás, vagyoni helyzet, foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtar-

tama, érdekképviselőhöz való tartozása. Ugyanakkor a listán szerepel az egyéb helyzet is, tehát olyan tulajdonság alapján is tilos különbséget tenni, amelyet a törvény nem említ név szerint. Az LMBTQI emberek szempontjából a legfontosabb védett tulajdonságok az alábbiak:

Szexuális irányultság alatt az egyén azon jellemzőjét értjük, hogy vele azonos nemű (meleg, lesbikus) vagy más nemű (heteroszexuális) vagy bármilyen nemű (biszexuális) személyek iránt képes mély érzelmi és szexuális vonzalmat érezni, illetve velük intim és szexuális kapcsolatot kialakítani.

Nemi identitás alatt minden ember mélyen és egyedi módon megélt társadalmi nemét értjük. Ez megegyezhet a személynek születéskor tulajdonított biológiai nemmel (ciszneműek) vagy eltérhet attól (transzneműek), és amelybe beletartozik az egyén személyes testérzete (amelyhez kapcsolódhat a testi megjelenés vagy működés saját szándékból történő megváltoztatása orvosi, műtéti vagy egyéb úton) és a társadalmi nem egyéb kifejezési eszközei, mint például az öltözködés, a beszédstílus vagy a gesztusok. Arra a személyre, aki egyértelműen a születésekor számára kijelölttel ellenkező nemmel azonosul, és életét ennek megfelelően kívánja élni, korábban a transzszexuális kifejezés volt a bevett, de ez ma már kevésbé használt. Ez az állapot független attól, hogy az adott személy milyen jogi nemmel rendelkezik (milyen neműként van feltüntetve a papírjaiban), és milyen kezeléseket kíván

vagy nem kíván igénybe venni, illetve vett igénybe. A magyar joggyakorlat a nemi identitás szerinti megkülönböztetés fogalmába sorolja azon személyek elleni diszkriminációt is, akik a születésükkor kijelölt nemmel azonosulnak ugyan, de időlegesen az ellenkező nem ruháit öltik magukra (transzvesztita, crossdresser).

Egészségi állapot szerinti hátrányos megkülönböztetés alatt tipikusan a krónikus vagy fertőző betegséggel küzdő emberek (pl. HIV-vel élők) kapcsán beszélhetünk, akik ezen állapotuk következtében esetleg olyan szolgáltatásoktól vagy munkalehetőségtől eshetnek el, amelynek mindenki számára kockázatmentes igénybevételét, illetve elvégzését állapotuk lehetővé tenné.

Az **interszex** embereket a jogszabály kifejezetten nem említi, de lehetőség van nemem, nemi identitáson, egészségi állapoton vagy egyéb helyzeten alapuló hátrányos megkülönböztetésként is értékelni.

Kinek kell betartania a törvényt?

A törvény az egyenlő bánásmód követelményének megtartását elsősorban intézményektől, illetve az intézmények nevében eljáró személyektől várja el. Így valamennyi jogviszonyuk, eljárásuk és intézkedésük során **kötelesek megtartani az egyenlő bánásmód követelményét**

- a magyar állam;
- a helyi és kisebbségi önkormányzatok, ezek szervei;

- a hatósági jogkört gyakorló szervezetek (különböző hatóságok, hivatalok, minisztériumok);
- a fegyveres erők, rendvédelmi szervek (pl. rendőrség, vám- és pénzügyőrség);
- a közalapítványok, a köztisztviselők;
- a közszolgáltatást végző szervezetek, (különösen a villamos energia-, gáz-, hő-, víz-, szennyvíz- és hulladékkezelési, köztisztasági, postai és távközlési szolgáltatás, továbbá a menetrend alapján közlekedő járművekkel végzett közforgalmú személyszállítás);
- oktatási intézmények (iskola, óvoda, egyetem, főiskola);
- a szociális, gyermekvédelmi gondoskodást, valamint gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó személyek és intézmények;
- a muzeális intézmények, a könyvtárak, a közművelődési intézmények;
- az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak, a magánnyugdíjpénztárak;
- az egészségügyi ellátást nyújtó szolgáltatók (kórházak, egészség-házak, rendelőintézetek, házi orvos);
- a pártok; valamint
- egyéb költségvetési szervek.

Emellett be kell tartania a jogszabályt **azoknak is, akik**

- előre meg nem határozott személyek számára szerződés kötésére ajánlatot tesznek, vagy ajánlattételre felhívják (pl. nyilvános

hirdetést tesznek közzé bármely témában, lakás kiadás, autó adás-vétel stb.);

- az ügyfélforgalom számára nyitva álló helyiségben szolgáltatást nyújtanak, vagy árut forgalmaznak (pl. üzlet, vendéglátóipari egység, szórakozóhely, diszkó);
- az állami támogatás felhasználása során létrejövő jogviszonyai tekintetében az állami támogatásban részesülő egyéni vállalkozóknak, jogi személyeknek, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteknek;
- valamennyi munkáltatónak a foglalkoztatási jogviszony, az utasításadásra jogosult személynek a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony, illetve az ezekkel közvetlenül összefüggő jogviszonyok tekintetében (azaz bármely munkavégzésre irányuló jogviszonyban).

A törvény hatálya **nem terjed ki** viszont

- a családjogi jogviszonyokra,
- a hozzátartozók közötti jogviszonyokra,
- az egyházi jogi személyeknek az egyházak hitéleti tevékenységével közvetlenül összefüggő jogviszonyaira, valamint
- a társadalmi szervezetek, a jogi személyek, valamint a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek tagjai közötti, a tagsággal összefüggő jogviszonyokra, ide nem értve a tagsági jogviszony létesítését és megszüntetését.

Fontos megérteni, hogy **a törvény betartását az intézményen**, nem pedig az adott ügyintézőn vagy munkatárson **lehet számon kérni**. Ha tehát valakit a munkatársai munkahelyén zaklatnak, először a munkáltatóhoz kell fordulnia, a munkáltató felelőssége elsősorban akkor állapítható meg, ha a panasz ellenére a zaklató munkatársat nem vonta felelősségre. Ha valakit például egy étteremben nem szolgálnak ki, akkor sem az adott munkatárs, hanem a munkáltató ellen kell az eljárást megindítani.

Mit tehetünk az egyenlő bánásmód megsértése esetén?

Amennyiben valakit a korábban felsorolt védett tulajdonságok valamelyike miatt hátrányos megkülönböztetés ért, a következő **jogorvoslati lehetőségek** állnak rendelkezésére:

- személyiségi jogi per;
- munkaügyi per;
- az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalának eljárása,
- fogyasztóvédelmi hatóság eljárása.

Személyiségi jogi per lefolytatására bármely, az egyenlő bánásmód követelményét sértő esetben van lehetőség. Az eljárásra a jogsértő személy lakóhelye (székhelye) szerinti törvényszék illetékes. A személyiségi jogi per előnye, hogy a bíróság kártérítést, a pénzben nem kifejezhető sérelem enyhítésére pedig sérelemdíjat is megítélhet az áldozatnak. A személyiségi jogi per megindítására a jogsértés bekövetkezését követő 5 éven belül van lehetőség.

Munkaügyi per akkor indítható, ha a hátrányos megkülönböztetés a munkaviszonnyal összefüggésben történik meg. A munkaviszony jogellenes megszüntetése esetén a munkavállaló kérheti a korábbi munkakörébe történő visszahelyezését, ha a munkaviszony megszüntetése az egyenlő bánásmód követelményébe ütközik. Jogellenes munkaviszony-megszüntetés esetén a munkáltató továbbá köteles megtéríteni a munkaviszony jogellenes megszüntetésével összefüggésben okozott kárt. A munkaviszony körében elmaradt jövedelem címén igényelt kártérítés azonban nem haladhatja meg a munkavállaló tizenkéthavi távolléti díjának összegét. Munkaviszony jogellenes megszüntetése tárgyában per indítására a közlést követő 30 napon belül van lehetőség.

Az **Alapvető Jogok Biztosának Hivatala** előtt bárki eljárást kezdeményezhet, aki úgy gondolja, hogy sérül az egyenlő bánásmódhoz való joga. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalát papíralapon postai úton, illetve elektronikus úton e-Papír formájában írt beadvánnyal (kérelemmel) lehet megkeresni. A kérelmet az **Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatóságnak** kell címezni. Az eljárás megindítására a tudomásszerzést követő egy éven belül van lehetőség. Az AJBH a kérelem beérkezésétől számított 75 napon belül köteles határozatot hozni, aminek előnye, hogy az eljárások még így is jóval rövidebbek, mint a bíróság esetén. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala többféle szankciót állapíthat meg, többek között 6 millió forintig terjedő bírságot is kiszabhat, de kártérítési igény nem érvényesíthető.

Fontos tudni, hogy mind a bíróság, mind az alapvető jogok biztosa előtt indított eljárásra igaz, hogy a feleket ún. **megosztott bizonyítási kötelezettség** terheli. A jogsérelmet szenvedett félnek kell valószínűsítene, hogy hátrány érte, valamint hogy rendelkezett valamely, a törvényben meghatározott védett tulajdonsággal. A fentiek valószínűsítése esetén a másik felet terheli annak bizonyítása, hogy a panaszos által valószínűsített körülmények nem álltak fenn, vagy az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta, illetve az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani azt.

A fenti eljárások mellett **számos más állami szervhez** fordulhatunk panaszunkkal, ha bizonyos intézmények részéről ér minket hátrányos megkülönböztetés: ilyen például az oktatási jogok biztosa, amely az oktatási intézmények, valamint az alapvető jogok biztosa, amely az állami hatóságok és közszolgáltatók gyakorlatát vizsgálhatja, továbbá a rendőrségi panaszügyekkel kapcsolatos eljárást is lefolytatja. Fontos megjegyezni, hogy ezen szervek csak megállapíthatják a jogsértés tényét és ajánlásokat tehetnek, de szankciókat nem szabhatnak ki.

További olvasnivalók:



Másság Alapítvány: Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény magyarázata:

https://helsinki.hu/wp-content/uploads/Ebktv_kommentar.pdf

Szervezetek:

Alapvető jogok biztosa:

<https://www.ajbh.hu/>



Oktatási jogok biztosa:

<http://www.oktbiztos.hu>

Társaság a Szabadságjogokért
[HIV és egészségügyi diszkrimináció]:

<http://tasz.hu>



Magyar Helsinki Bizottság [rendőri visszaélések]:

<http://helsinki.hu>





Gyűlölet-bűncselekmények és gyűlöletbeszéd

Gyűlölet-bűncselekmények alatt olyan bűncselekményeket értünk, amelyekben a tett elkövetésének indoka az áldozat valamely társadalmi csoporthoz való vélt vagy valós tartozása; ilyen lehet például a szexuális vagy nemi kisebbségekhez tartozás. Gyűlölet-bűncselekmény például, ha egy meleg pár által lakott házra a „Mocskos buzik!” feliratot festik; ha az utcán kézen fogva sétáló leszbikus párt sértegetik; ha egy szórakozóhelyről kijövő transznemű fiatalokat transfób megjegyzésektől kísérve baseballütővel összeverik, vagy ha egy LBMTQI ügyekkel foglalkozó civil szervezet irodájára Molotov-koktélt dobznak.

A gyűlölet-bűncselekményekben nem az áldozat csoport-hovatartozása a mérvadó (önmagában attól, hogy LBMTQI személy ellen követnek el valamit, még nem gyűlölet-bűncselekmény), hanem hogy **az elkövetőt az adott csoport iránti gyűlölet, előítélet vezérelte.**

Erőszakos támadások

A Btk. a gyűlölet-bűncselekmények leg súlyosabb (erőszakos) formáit külön büntettnek tekinti, és **közösség tagja elleni erőszak** néven rendeli büntetni. 2013 júliusától a tényállás a szexuális irányultság és nemi

identitás szerinti csoportokat is külön nevesíti. Ezt a bűncselekményt az követi el, aki a csoporthoz való vélt vagy valós tartozása miatt bántalmaz vagy kényszerít valakit valamire, illetve ha olyan kihívóan közösségtelenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy az adott csoport tagjában riadalmat keltsen.

A testi sértés tényállásához képest a közösség tagja elleni erőszak elkövetőinek jóval súlyosabb büntetés jár. További fontos különbség, hogy míg a könnyű testi sértés csak magánindítványra üldözendő (tehát a sértettnek feljelentést kell tennie), a közösség tagja elleni erőszak esetében a rendőrség és az ügyészség **hivatalból jár el**, ha a bűncselekményről értesül (tanútól, térfigyelő kamera révén, stb.).

A Btk. ráadásul már e bűncselekmény **előkészületét is büntetni rendeli**, tehát nem kell, hogy az erőszak ténylegesen bekövetkezzen, az is elég, ha például egy szélsőségszervezet bandája felfegyverkezve ilyen céllal vág neki az éjszakának.

Több más bűncselekmény (emberölés, személyes szabadság megsértése, stb.) esetén is van annak jelentősége, hogy az elkövetőt az adott csoport elleni gyűlölet vezérelte-e: a törvény ezen esetekben **minősítő körülményként** veszi figyelembe, ha a bűncselekményt aljas indokból követték el. A bírói gyakorlat aljas indoknak minősíti a homo- és a transzfóbiát is. Azon bűncselekmények esetén, ahol az aljas indok

nem minősítő körülmény, a bíróságok az előítéletes indokot a büntetés kiszabása során mint **súlyosító körülmény** veszik figyelembe.

A bűncselekmények **sértettjei jogosultak** információt kapni az eljárás alakulásáról, indítványokat tenni, a hatóságok döntései ellen panasszal élni, kihallgatásuk során egy általuk megjelölt személy jelenlétét kérni, képviselőikre ügyvédet vagy civil szervezetet meghatalmazni.

Gyűlölet-bűncselekmény áldozataként is jogosult vagy a büntetőeljárás során védelmet kérni a terhelt önkényes kapcsolatfelvételével szemben. (Erről bővebben a Párkapcsolati konfliktusok c. fejezetben írunk)

Gyűlöletbeszéd

A gyűlölet-bűncselekmények egy speciális esete a gyűlöletbeszéd. A **gyűlöletbeszéd** olyan szóbeli vagy írásbeli megnyilvánulás, amelynek célja valamely társadalmi csoport megalázása, megfélemlítése vagy a csoport tagjai elleni erőszak vagy előítéletes fellépés kiváltása. Ilyen lehet például, ha valaki az LMBTQI közösségről mint a „társadalom testén élőködő rákos daganatról” beszél, vagy a kiközösítésükre, megalázásukra, megverésükre szólít fel.

A gyűlöletbeszédet a Btk. **közösség elleni uszítás** néven bünteti, amely kifejezetten említi a szexuális irányultság és nemi identitás szerinti csoportok elleni uszítást is. Sajnos a bírói gyakorlat rendkívül szűk körben értelmezi ezt a bűncselekményt, a gyakorlatban csak akkor állapítják

meg, ha a gyűlöletbeszéd közvetlenül és egyértelműen erőszakhoz vezethet. A 2000-es években több kormányzati kísérlet történt a gyűlöletbeszéd elleni szigorúbb fellépés jogi lehetőségének megteremtésére, ám ezek az Alkotmánybíróságon sorra elbuktak.

A büntetőjogi üldözésen túl további lehetőségek is vannak a gyűlöletbeszéd elleni fellépésre, ha a megnyilvánulás a **médiában** hangzik el. Az ún. médiaalkotmány tiltja a kisebbségeket sértő, kirekesztő, gyűlöletkeltő műsorok sugárzását, ezért ha rádióban, televízióban, nyomtatott vagy internetes sajtóban ilyen megszólalás hangzik el, a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóságnál lehet panaszt tenni. A sajtóterméknek nem minősülő internetes tartalmak esetén az NMHH által működtetett Internet Hotline oldalon lehet bejelentést tenni.

További olvasnivalók:



Jelentsd a homofóbiát!

<https://jelentsd-a-homofobiat.hu/>

Háttér Társaság: Ismerd fel és jelentsd a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményeket!

<https://hatter.hu/kiadvanyaink/ismerd-fel-es-jelentsd-a-homofob-es-transzfob-gyulolet-buncselekmenyeket>



Szervezetek:



Rendőrség:

<https://www.police.hu/>

Áldozatsegítő Szolgálat:

<https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/aldozatsegito-szolgalat>



Áldozatsegítő Központok:

<https://vansegitseg.hu/>

Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság:

<http://www.nmhh.hu/>



NMHH online gyűlöletbeszéd bejelentő oldal:

<https://nmhh.hu/internet hotline> »

Rasszista, uszító tartalom » Bejelentés





Nem- és névváltoztatás (tranzíció)

A nem jogi elismerése

A hatályos anyakönyvi eljárásról szóló törvény alapján jelenleg a születési nem és ehhez kapcsolódóan a név megváltoztatására **nincs lehetőség**. 2020 májusáig erre egy pszichiáter, egy pszichológus és egy urológus/nőgyógyász által készített szakvélemény birtokában volt lehetőség, de ezt az ún. **33. § eltörölte**. A módosítás a 2020. május 29-én folyamatban lévő ügyeket nem érinti, tehát akik a módosítás hatálybalépése előtt nyújtották be a kérelmüket, és ügyükben a 33. § hatálybalépésekor még nem született döntés, az ő esetükben az Alkotmánybíróság döntése értelmében a korábbi szabályokat kell alkalmazni. Az Alkotmánybíróság a hatályos szabályozást megfelelőnek találta, jelenleg nemzetközi fórumok előtt zajlik pereskedés.

Nemi megerősítő orvosi beavatkozások

A nem jogi elismerésével ellentétben a **nemi megerősítő beavatkozások elvégzése nem tilos**, bár a gyakorlatban a 33. § elfogadása óta jelentősen megnehezedett. A hatályos törvények nem rendelkeznek róla, hogy ki és milyen feltételek fennállása esetén vehet igénybe nemi megerősítő orvosi beavatkozásokat (hormonkezelést, műtéti beavatkozásokat). Az

elmúlt időszakban az a gyakorlat alakult ki, hogy az ilyen beavatkozások megkezdéséhez a korábban a nem- és névváltoztatáshoz szükséges szakvéleményeket (pszichiáter, pszichológus és urológus/nőgyógyász) követelik meg. Egyes orvosok a nem- és névváltoztatási kérelem benyújtását vagy a Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ (NNGYK) indikáción túli gyógyszerhasználatra vonatkozó engedélyének megadását is megkövetelik, az előbbinek azonban nincs semmilyen jogszabályi alapja.

Az egészségbiztosítási törvény és az az alapján készült kormányrendelet szerint a külsődleges nemi jellegek megváltoztatására irányuló beavatkozások esetén a társadalombiztosítás csak a **kezelés árának 10%-át finanszírozza**, a fennmaradó 90%-ot a betegnek magának kell előteremtenie. Ugyanakkor méltányossági kérelem alapján lehetőség van – a kérelmező vagyoni helyzetétől függően – akár a teljes költségterítés elengedésére is.

Semmilyen jogszabály nem akadályozza, hogy a nemi megerősítő beavatkozásokat valaki külföldön vegye igénybe, azonban ebben az esetben sem jár magasabb társadalombiztosítási támogatás, akkor sem, ha az adott ország saját állampolgárai számára esetleg ingyenesen nyújtja ezeket a szolgáltatásokat.

További olvasnivalók:



Hátér Társaság: A transznemű emberek jogai
Magyarországon (2024): [https://hatter.hu/kiadvanyaink/
a-transznemu-emberek-jogai](https://hatter.hu/kiadvanyaink/a-transznemu-emberek-jogai)

Információk transzneműek számára:
<https://transvanilla.hu/informaciok>



Szervezetek:



TransVanilla Transznemű Egyesület:
<http://www.transvanilla.hu>

Prizma Transznemű Közösség:
<https://prizma.lgbt/>





Interszex személyek

Interszex az a személy, aki olyan nemi jellegekkel (kromoszómák, hormonok, külső és belső nemi szervek, testfelépítés) rendelkezik, amelyek alapján nem sorolható be egyértelműen a „férfi” vagy „nő” kategóriába. Esetükben alapvetően **három jogi kérdés** merül fel:

- lehetővé teszi-e a jog, hogy a személyt ne kelljen nőnek vagy férfinak besorolni;
- tiltják-e a törvények a beleegyezés nélkül végzett, a társadalmi normáknak megfelelő külső nemi szervek kialakítására irányuló, ún. normalizációs műtéteket;
- védik-e a jogszabályok a diszkriminációtól az ilyen személyeket? (erről ld. a *Hátrányos megkülönböztetés, zaklatás* c. fejezetet)

A nem hivatalos nyilvántartása

Az anyakönyvi jogszabályok Magyarországon előírják, hogy valamennyi újszülöttet fiúként vagy lányként kell anyakönyvezni, a gyermek neme mező szabadon hagyására vagy más (pl. „egyéb”, „X”) bejegyzés rögzítésére nincs lehetőség. A gyermek adatainak bejelentését egészségügyi intézményben lebonyolított szülés esetén az intézmény vezetője, intézményen kívüli szülés esetén a szülők végzik. Az anyakönyvi nyilvántartásban szereplő nemet valamennyi személyazonosító okmány (személyi igazolvány, útlevel, vezetői engedély) tartalmazza.

Orvosi beavatkozások

Az egészségügyi törvény az **önrendelkezéshez való jogot** az egészségügyi ellátás egyik alapelveként rögzíti. A beteg szabadon döntheti el, hogy kíván-e egészségügyi ellátást igénybe venni, illetve mely beavatkozások elvégzésébe egyezik bele, és melyeket utasít vissza. 14 év alatti kiskorúak esetében az önrendelkezési jogot a szülei vagy törvényes képviselőjük gyakorolja, a 14 és 18 év közötti személyek nyilatkozatának érvényességéhez a szülő vagy törvényes képviselő beleegyezése szükséges, de 16 év felett a kiskorú a szüleitől eltérő nagykorú személyt is felhatalmazhat a beleegyezés gyakorlására. Az egészségügyi ellátással kapcsolatos döntésekben a cselekvőképtelen, illetve a korlátozottan cselekvőképes kiskorú beteg véleményét a szakmailag lehetséges mértékig figyelembe kell venni abban az esetben is, ha a beleegyezés, illetve a visszautasítás jogát a jogszabály alapján más személy gyakorolja. A cselekvőképtelen, a korlátozottan cselekvőképes kiskorú (és a cselekvőképességében bármely ügycsoport tekintetében részlegesen korlátozott) betegnek is joga van a korának és pszichés állapotának megfelelő tájékoztatáshoz.

A jogszabály emellett azt is előírja, hogy a szülő vagy törvényes képviselő beleegyezési joga csak kezelőorvos által javasolt, súlyos vagy maradandó egészségkárosodásához nem vezető beavatkozásokra terjed ki. Így a szülők elvileg az egészségügyileg nem indokolt normalizációs műtétekbe nem egyezhetnek bele. Mivel azonban részletes iránymutatás nem

létezik az interszex gyermekek kezelésére vonatkozóan, nem kizárható, hogy a kezelőorvos egy ilyen műtétet a gyermek „egészséges nemi fejlődése” által megkívánt, így egészségügyileg indokolható beavatkozásnak tekint. **A beleegyezés nélkül elvégzett egészségügyi beavatkozások esetén személyiségi jogi per indítható.** 14 év alatti személy esetén ilyen pert a gyermek képviselőjében a szülő vagy törvényes képviselő kezdeményezhet, 14. életévét betöltött személy pedig már maga is. Kiskorúak esetén az általános elévülés (5 év) meghosszabbodik, és a 14. életév betöltését követő egy éven belül még megindítható a per (csecsemőn végzett műtét esetén tehát akár 14 évvel később is).

További olvasnivalók:



Hátter Társaság: Interszex emberek:

<https://interszex.hatter.hu>

Szervezetek:

Interszex Magyarország:

<https://www.facebook.com/interszexhu>







HIV/STI

Titoktartás, adatvédelem

Hasonlóan a szexuális életre vonatkozó adathoz, az egészségi állapotra, így a HIV-státuszra vonatkozó adat is **különleges adat**, így csak abban az esetben kezelhető, ha az érintett ahhoz írásban hozzájárult, vagy az adatkezelést törvény rendeli el. Ennek jelentőségével és a jogorvoslati lehetőségekkel bővebben az *Előbújás* c. fejezet adatvédelemről szóló része és a *Hátrányos megkülönböztetés, zakatás* c. fejezet foglalkozik. Amennyiben valamely egészségügyi vagy más szolgáltató (pl. biztosító) rákérdez a HIV-státuszra, a HIV-vel élő személy erről valótlán információt nem közölhet. Ugyanakkor ilyen esetben is érdemes meggyőződni róla, hogy az adatkezelés törvényes.

Szűrővizsgálatok, egészségügyi ellátás

A hatályos jog szerint HIV-szűrés elvégzésére alapesetben csak **bizonyos szakmák képviselői**, a vér-, tej- és szervdonorok, a szexmunkások és a szexuális bűncselekményeket elkövetők kötelezhetőek. Emellett a **bíróság** a fertőzés lehetőségének tisztázása érdekében más személyek esetén is elrendelheti a HIV-szűrés elvégzését. Mindenki más esetén a HIV-szűrésen való részvétel **önkéntes**. A HIV-vel történő megfertőződés szempontjából fokozott fertőződési veszélynek kitett személyeknek az

egészségügyi szolgáltató felajánlhatja a HIV-szűrést. A szűrés ilyen esetben is önkéntes, visszautasítható. A HIV-vel élő személy nem kötelezhető szexuális partnerei nevének kiadására.

A HIV-szűrés Magyarországon **anonim formában** is elérhető: ilyenkor a személyes adatokat nem kell megadni, az eredményt egy kód alapján kapják meg a szűrésen résztvevők. Az anonim szűrés ingyenes. Amennyiben a HIV-státusról hivatalos igazolás szükséges, a szűrést anonim formában értelemszerűen nem lehet elvégezni. A HIV-vel élő személyek egészségügyi ellátása, gondozása anonim módon nem végezhető, a fertőzött személy adatait köteles az egészségügyi szolgáltatóval megosztani, de az ellátást visszautasíthatja.

A korábbi gyakorlattal ellentétben a **HIV-vel élő személyek gondozását** már nemcsak a Dél-Pesti Centrumkórház, hanem a pécsi, debreceni és miskolci decentrumok is végzik. A gyógyszeres kezelés a kötelező egészségbiztosítással rendelkező személyek számára **ingyenes**, csak a dobozdíjat kell megfizetniük.

Mások megfertőzése

A partner HIV-vírussal történő megfertőzése maradandó fogyatékoságot vagy súlyos egészségromlást okozó **testi sértés büntettét** valósítja meg, amelyet nemcsak szándékosan, de gondatlanságból is el lehet

követni. Ez utóbbi esetben a bíróság azt fogja vizsgálni, hogy a fertőzött személy a tőle elvárható figyelem és körültekintés szerint járt-e el. Ennek pontos tartalma bírói mérlegelés tárgya, de az óvszerhasználatot a bíróság valószínűleg kellő körültekintésnek fogja találni, és nem állapítja meg a bűncselekmény elkövetését.

Hátrányos megkülönböztetés

A HIV-pozitív státusz egészségi állapotnak minősül, amely alapján az egyenlő bánásmódról szóló törvény tiltja a hátrányos megkülönböztetést. A HIV-vel élő személyt csak akkor lehet elbocsátani, ha **alkalmazását kizáró munkakörben** dolgozik (pl. invazív beavatkozásokat végző egészségügyi dolgozó, de ilyenkor is meg kell próbálni más munkakört találni neki), vagy ha beteg lesz, és képtelenné válik a feladatai ellátására. A HIV-vel élő személy kivizsgálását az orvos nem tagadhatja meg, ellátását pedig csak akkor, ha az ehhez szükséges személyi és tárgyi feltételek nem adóttak, vagy ha a beteg nem együttműködő. Az, hogy az egészségügyi személyzet tagja fél a fertőzéstől, nem lehet ok az ellátás megtagadására. A részletes jogi szabályokról és jogorvoslati lehetőségeket ld. a *Hátrányos megkülönböztetés, zaklatás* c. szóló fejezetet.

További olvasnivalók:



Pozitív szemmel

<https://pozitivszemmel.hu/élet-hív-vel-elokent>

Szervezetek:



Háttér Társaság HIV/STI Program

<https://hatter.hu/hiv>

Civil AIDS Fórum
<http://civilaidsforum.hu>





Háttér Jogsegélyszolgálat

Ha további szexuális irányultsággal vagy nemi identitással kapcsolatos jogi kérdésed van, vagy hátrányos megkülönböztetés, zaklatás, bántalmazás áldozatává váltál, fordulj bizalommal az ingyenesen elérhető Háttér Jogsegélyszolgálathoz!

A jogsegélyszolgálat a tájékoztatáson túl vállalja beadványok, okiratok elkészítését; indokolt esetben jogi képviselőt az alapvető jogok biztos, a bíróság, a rendőrség és más hatóságok előtt.

A hozzánk fordulóok adatait bizalmasan kezeljük, ügyvédeinket köti az ügyvédi titoktartás. A megkeresésekről anonim statisztikákat vezetünk.

Elérhetőség

- a jogsegely@hatter.hu email címen;
- a jelentsd-a-homofobiat.hu oldalon található űrlapokon keresztül;
- az (1) 6 333 454 számon elérhető üzenetrögzítőn;
- minden nap 18 és 23 óra között a 137-37 (ingyenes), valamint az (1) 329-3380 számon és a „segelyvonal” Skype fiókon;
- hétfőn, szerdán és pénteken 18 és 23 óra között a lelkisegely.hatter.hu oldalon.









Információ és lelkisegély

137-37 (ingyenes)

+36 1 329 33 80 normál díjas

Skype: „segélyvonal”

Minden nap 18:00-23:00

lelkisegely.hatter.hu

Minden hétfőn,

szerdán és pénteken

18:00-23:00

lelkisegely@hatter.hu



Jogsegély

Ingyenes jogsegélyszolgálat:

jogsegely@hatter.hu

+36 1 6 333 454

Anonim bejelentési lehetőség:

jelentsd-a-homofobiat.hu



HIV/STI megelőzés

A minden nap 8:00 és 22:00 között elérhető telefonos és internetes

tanácsadó szolgálat elérhetőségei: **hivsegito@hatter.hu** • **+36 1 6 333 455**



Szociális segítség

Ingyenes segítség LMBTQI emberek számára a munkavállalás, egészségügy, lakhatás és adminisztratív ügyek terén felmerülő gyakorlati problémáik megoldásában.

szocialissegites@hatter.hu • **+36 1 6 333 414**

hatter.hu/szocialis/bejelentkezes

